

традицій : навчально-методичний посібник. Вінниця : ВДПУ, 2022. Вид. 1-ше. 260 с.

2. Бахмат Н. Розвиток soft skills здобувачів початкової освіти в умовах інклюзії. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*. 2022. Вип. 1. С. 144–152.

3. Варгата О. В., Комар Т. В. Сучасні освітні моделі до сутності поняття «soft skills»: концептуальний підхід. *Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку* : матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ; Тарту, 07 лютого 2022 р. / за ред. Є. О. Романенка, І. В. Жукової. Київ; Тарту: ГО «ВАДНД», 2022. С. 228–231.

4. Демченко О., Казьмірчук Н., Стахова І. Розвиток soft skills майбутніх учителів початкових класів як засіб акмеологічного зростання. *Professional Pedagogics*. 2022. № 1(24). С. 91–101.

5. Демченко О., Колногозюк В., Людва В. Розвиток «soft skills» молодших школярів під час організації театралізованого свята як колективної творчої справи. *Theoretical and science bases of actual tasks*. 2022. С. 380–386.

6. Demchenko O., Kazmirchuk N., Zhovnych O., Stakhova I., Podorozhnyi V., Baranovska I. Preparing students for the use of theater activities for children's development soft skills: european context. *Society. Integration. Education* : proceedings of the International Scientific Conference. 2022. Volume I. P. 31–46.

ВЗАЄМОДІЯ ШКОЛИ ТА РОДИНИ В ПОБУДОВІ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ДІТЕЙ З ООП

Бондар Юлія, докторка філософії (PhD), старша викладачка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

Татаринська Марина, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується утвердженням інклюзивної парадигми, що передбачає забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх дітей, незалежно від їхніх індивідуальних освітніх потреб. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема створення сприятливого освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами (ООП), яке має ґрунтуватися на принципах дитиноцентризму, партнерства, толерантності та міжсуб'єктної взаємодії. «Нова українська школа має бути школою для всіх, щоб у ній забезпечувалась успішна соціалізація дітей із особливостями розвитку за умови створення універсального безбар'єрного середовища. При цьому важливо оптимізувати освітній простір...» [8, с. 8].

Ефективність інклюзивного освітнього середовища значною мірою залежить від узгоджених дій усіх учасників освітнього процесу, передусім школи та родини. Саме родина виступає первинним соціальним середовищем розвитку дитини з ООП, джерелом емоційної підтримки, формування базових життєвих навичок і ціннісних орієнтацій. Водночас школа забезпечує професійно організований педагогічний супровід, корекційно-розвиткову підтримку та соціалізацію дитини в умовах освітнього простору. Від характеру та якості взаємодії між цими інституціями значною мірою залежить успішність освітньої траєкторії дитини з ООП.

Освітнє середовище як результат взаємодії школи і родини є предметом досліджень зарубіжних і вітчизняних дослідників (Ш. Амонашвілі, Г. Балл, І. Бех, Т. Водолазька, Дж. Гібсон, Н. Гонтаровська, О. Коберник, Л. Любчак, В. Рибалка, В. Семиченко та ін.). Проблеми інклюзивної освіти, роботи з дітьми з особливими освітніми потребами широко представлені у працях учених (А. Василюк, Ю. Бондар, А. Колупаєва, І. Коновальчук, Т. Лорман, Т. Наумчук, М. Порошенко, Л. Савчук, О. Таранченко, Д. Харві, А. Хіля, З. Шевців та ін.).

Попри нормативно закріпленій курс на партнерську педагогіку та активне залучення батьків до освітнього процесу, педагогічна теорія і практика засвідчує наявність низки суперечностей між декларованими принципами співпраці школи й родини та реальними механізмами їх реалізації. Це зумовлює потребу

наукового осмислення змісту, форм і умов ефективної взаємодії школи та родини у побудові освітнього середовища для дітей з ООП.

Актуальність окресленої проблеми визначається також необхідністю переосмислення ролей педагогів і батьків як рівноправних партнерів, здатних спільно проєктувати індивідуальну освітню траєкторію дитини, створювати безпечне, підтримувальне та розвивальне середовище, орієнтоване на максимальне розкриття потенціалу кожної дитини з особливими освітніми потребами.

Концепція Нової української школи проголошує вільний розвиток дитини, чому має сприяти і сучасне освітнє середовище, яке має оновлюватись відповідно до стратегічних цілей освіти і потреб дитини: «зміні підлягають фізичне просторовопредметне оточення, програми та засоби навчання» [4, с. 28]. Основні положення НУШ є визначальними для створення творчого освітнього середовища: освітнє середовище має відповідати розвивальним потребам дитини в соціокультурному контексті; середовище в класі має належати дітям; освітнє середовище має бути безпечним і сприяти формуванню спільних цінностей; учитель для учнів повинен демонструвати приклад належної поведінки – вчити правильної комунікації, формувати модель партнерської співпраці з іншими; діти повинні мати можливість здійснювати вибір; педагогу слід використовувати різні форми роботи дітьми; середовище повинно відповідати потребам усіх дітей, утвердженню демократичних цінностей, дотриманню принципів інклюзивного навчання [6].

«Нова українська школа (НУШ) функціонує на засадах педагогіки партнерства, що передбачає побудову взаємовигідного співробітництва між усіма учасниками освітнього процесу (вчителями, учнями та їх батьками, адміністрацією школи) для вирішення спільних завдань», – зауважують науковці [1, с. 8]. Одним із таких важливих спільних завдань для усіх учасників освітнього процесу є створення належного освітнього середовища. На цьому наголошують багато сучасних дослідників. Так, В. Ковальчук, розглядаючи творче освітньо-виховне середовище як відносно цілісну частину реальної взаємодії не лише

педагогів, батьків, учнів, а й соціуму [2, с. 7], виділяє такі його структурні компоненти: просторовосемантичний – предметна організація життєвого простору школярів (дизайн інтер'єру школи, класних кімнат, символи школи, настінна інформація тощо); змістово-методичний – концепції навчання та виховання, навчальні плани, програми, підручники й посібники, методичні рекомендації тощо; комунікативно-організаційний – стиль спілкування, організаційні методи і форми (урочна й позаурочна діяльність, учнівські дослідницькі товариства, органи шкільного самоврядування, батьківський комітет тощо) [2, с. 6].

Керівна роль у процесі побудови освітнього середовища належить учителеві, який виступає ініціатором, координатором і модератором взаємодії всіх суб'єктів освітнього процесу, забезпечує педагогічно доцільну організацію освітнього простору, створює атмосферу психологічної безпеки, партнерства й підтримки, а також сприяє реалізації індивідуальних освітніх потреб кожної дитини. Л. Любчак зазначає: «Педагог має організовувати освітній простір, опираючись на гуманістичні цінності, створювати відповідне освітнє середовище, будувати взаємини з вихованцями на засадах партнерства, розвивати в дітей здатність до розуміння себе та інших» [5, с. 157]. Дослідниця акцентує увагу і на тому, що «сучасні підходи до організації та ефективного функціонування освітнього середовища закладу освіти базуються на принципах гуманізму, демократії, дотриманні прав і свобод кожної дитини незалежно від її фізичних та психологічних особливостей [5, с. 168].

З урахуванням ролі взаємодії школи та родини визначаємо наступні умови формування освітнього середовища молодших школярів з ООП:

– *Партнерська взаємодія школи й родини*, що ґрунтується на довірі, відкритості та спільній відповідальності за освітній поступ дитини, узгодженні цілей навчання й виховання, єдності педагогічних вимог і підтримувальних впливів.

– *Індивідуалізація та адаптація освітнього середовища* з огляду на особливі освітні потреби дитини, що здійснюється на основі систематичного

обміну інформацією між педагогами та батьками щодо успіхів, труднощів і динаміки розвитку учня.

– *Створення психологічно безпечного та емоційно підтримувального простору*, у якому сім'я виступає активним учасником формування позитивної мотивації до навчання, впевненості дитини у власних можливостях та відчуття прийняття в колективі.

– *Залучення батьків до освітнього процесу* через консультування, спільне планування індивідуальної освітньої траєкторії та участь у реалізації корекційно-розвиткових заходів, що забезпечує цілісність впливів школи й родини.

Важливим, на нашу думку, є дотримання принципів безбар'єрності в контексті створення інклюзивного середовища, де здобувають освіту, як нормотипові діти, так і діти з особливими потребами. Комплексно забезпечувати всебічний розвиток особистості дитини мають всі створені осередки освітнього середовища (осередок навчально-пізнавальної діяльності, змінні тематичні осередки, осередок для гри, осередок художньо-творчої діяльності, куточок живої природи для проведення дослідів, осередок відпочинку, дитяча класна бібліотечка, осередок вчителя [7]).

Ряд дослідників (А. Василюк, Ю. Бондар, І. Коновальчук, А. Хіля та ін.) особливу увагу приділяють використанню інноваційних технологій в інклюзивному освітньому середовищі початкової школи. Автори зауважують, що саме середовище створює умови, стимули, визначає перспективи розвитку особистості [3; 8; 9], адже кожна дитина, а особливо дитина з ООП – неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями. Л. Любчак вважає, що педагог має бути готовим до зростаючої частки проєктної, командної, групової діяльності; враховувати, що планування і дизайн освітнього простору класу і школи має бути спрямований на розвиток дитини; організовувати заняття так, щоб освітній простір не обмежувався будівлею школи [5, с. 158].

Отже, педагогічне партнерство вчителя початкової школи з родинами учнів, у тому числі дітей з ООП, має важливе значення у створенні безпечного, розвивального освітнього середовища. Така взаємодія забезпечує узгодженість педагогічних впливів школи й сім'ї, сприяє врахуванню індивідуальних освітніх потреб дитини, формуванню позитивної навчальної мотивації та підтримці її емоційного благополуччя. Спільні зусилля педагогів і батьків створюють умови для успішної соціалізації молодших школярів та реалізації принципів інклюзивної освіти в початковій школі.

Список використаних джерел:

1. Василюк А., Любчак Л., Кіт Г. Сучасні підходи до організації партнерської взаємодії між учнями початкової школи. Інновації в дошкільній і початковій освіті. 2024. № 1. С. 7-16. URL: <https://vspu.net/idpo/index.php/journal/article/view/1/14>
2. Ковальчук В. А. Творче освітньо-виховне середовище навчального закладу – важлива умова розвитку та самовдосконалення особистості. *Креативна педагогіка*. Житомир, 2017. Вип.12. С.57-62.
3. Коновальчук І. І. Інноваційні технології в інклюзивному освітньому середовищі початкової школи. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип 66. С. 288-292. URL: <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/66/60.pdf>
4. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://surl.lu/jrmkyh> (дата звернення: 12.12.2025).
5. Любчак Людмила. Підготовка майбутніх педагогів до створення освітнього середовища на засадах партнерства. *Освітнє середовище просто неба для дітей: досвід досліджень і відкриттів у європейській та українській практиці: монографія* / За ред. групи проекту Erasmus + Jean Monnet Module Project: 101085248-PEGEU-ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH «Preschool education in a green environment: the synergy of European practices and Ukrainian traditions»: К. Колеснік, І. Стахової, Н. Пахальчук, Т. Коваль, Л. Іщенко, О. Жовнич. Вінниця, ТВОРИ, 2025. С. 154-190.

6. Нова українська школа: poradnik dla wczelca / za zag. red. H. M. Bībik. Kyїв: Літера ЛТД. 2018. 160 с.
7. Особливості організації освітнього середовища в початковій школі в умовах реалізації концепції «Нова школа». URL: <https://surl.li/cnnoxj> (дата звернення: 12.12.2025).
8. Педагогічні технології інклюзивного навчання: навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої педагогічної освіти; уклад. : А. Василюк, Ю. Бондар, А. Хіля. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2020. 168 с.
9. Wasyluk A., Kit H. O współczesnych technologiach nauczania inkluzyjnego. Pedagogika Społeczna. WSNS Pedagogium. Warszawa, 2021. Nr 1-2. S. 273-283.

**КОРЕКЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З
ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ЗАКЛАДІ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

Волошина Оксана., докторка педагогічних наук, доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

Лемещак Оксана, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

Моделювання як провідний метод дослідження дозволяє не лише запропонувати, а й обґрунтувати ефективність організації корекційно-педагогічної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами (ООП) у закладах загальної середньої освіти. Воно передбачає створення спеціальних аналогів (моделей) реальних об'єктів для їх вивчення. Як зазначено в «Енциклопедії освіти», модель – це уявна або матеріально реалізована система, що відтворює об'єкт дослідження (природний або соціальний) і дозволяє